

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JEAN MISCHO
της 21ης Ιουνίου 1988 *

*Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

1. Στη διαφορά που αποτελεί αντικείμενο της υπό κρίση προδικαστικής παραπομπής αντίδικοι ενώπιον του High Court of Justice του Λονδίνου (Chancery Division, Patents Court) είναι η εταιρία AB Volvo (στο εξής: η Volvo) και η εταιρία Erik Veng (UK) Ltd (στο εξής: η Veng).

2. Η Volvo έχει εναγάγει την Veng για παραβίαση του υποδείγματος το οποίο έχει καταθέσει υπό τον αριθμό 968 895 και το οποίο προστατεύει τα εμπρόσθια αλεξιβόρβρα της σειράς 200 των αυτοκινήτων Volvo. Αυτά κατασκευάζονται στις Κάτω Χώρες και στο Βέλγιο, ενώ πωλούνται ως ανταλλακτικά σε ολόκληρη την Κοινότητα. Στο πλαίσιο αυτής της αγωγής, βάση της οποίας αποτελεί το γεγονός ότι η Veng εισάγει από άλλα κράτη μέλη και εμπορεύεται στο Ηνωμένο Βασίλειο τεμάχια που αποτελούν απομίμηση του προστατευόμενου υποδείγματος, η εναγόμενη της κύριας δίκης επικαλείται το άρθρο 86 της Συνθήκης.

Επί του πρώτου ερωτήματος

3. Το πρώτο ερώτημα που μας υποβάλλει το εθνικό δικαστήριο έχει ως εξής:

« Αν μια σημαντική αυτοκινητοβιομηχανία είναι δικαιούχος κατατεθειμένων υποδειγμάτων αισθητικής μορφής, τα οποία, σύμφωνα με το δικαίωμα κράτους μέλους, της παρέχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να κατασκευάζει και να εισάγει ανταλλακτικά αμαξωμάτων που

είναι αναγκαία για την πραγματοποίηση επισκευών στα αμαξώματα αυτοκινήτων δικής της κατασκευής (και εφόσον τα εν λόγω ανταλλακτικά δεν είναι αντικαταστατά από ανταλλακτικά οποιουδήποτε άλλου υποδείγματος), κατέχει η αυτοκινητοβιομηχανία αυτή, λόγω του αποκλειστικού της δικαϊώματος, δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ ως προς τα εν λόγω ανταλλακτικά; »

4. Σχετικά με το ερώτημα αυτό, θα περιοριστώ να επαναλάβω τα όσα είπα με τις σημερινές μου προτάσεις επί του δευτέρου ερωτήματος, το οποίο υπέβαλε το Tribunale του Μιλάνου στο πλαίσιο της υπόθεσης 53/87 (Consorzio italiano della componentistica di ricambio per autoveicoli και Maxicar κατά Régie nationale des usines Renault, Συλλογή 1988, σ. 6039).

5. Για να μπορέσουμε να κρίνουμε αν ένας κατασκευαστής αυτοκινήτων οχημάτων κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά ανταλλακτικών των οχημάτων δικής του κατασκευής, πρέπει πρώτα να προσδιορίσουμε αν η αγορά αυτή είναι πράγματι η « σχετική αγορά ».

6. Υποστηρίχθηκε σχετικώς ότι τα ανταλλακτικά αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης αγοράς, η οποία περιλαμβάνει ταυτόχρονα τα αυτοκίνητα και τα ανταλλακτικά τους. Κατά την άποψη αυτή, στο πλαίσιο του έντονου ανταγωνισμού που αναπτύσσεται μεταξύ αυτοκινητοβιομηχανιών, η τιμή των ανταλλακτικών αποτελεί ένα από τα στοιχεία που λαμβάνουν υπόψη οι αγοραστές.

* Μετάφραση από τα γαλλικά.

7. Δεν υπάρχει πράγματι αμφιβολία ότι ορισμένοι αγοραστές αυτοκινήτου, πριν επιλέξουν, πληροφορούνται και για τις τιμές των ανταλλακτικών και ότι το στοιχείο αυτό μπορεί να επηρεάσει την απόφασή τους. Είναι επίσης βέβαιο ότι ο κύριος αυτοκινήτου ορισμένης μάρκας ενδέχεται, όταν αποφασίσει να αλλάξει αυτοκίνητο, να αλλάξει μάρκα διότι βρήκε τα ανταλλακτικά του προηγούμενου αυτοκινήτου του πολύ ακριβά. Επομένως, αν συνεκτιμηθεί ο παράγον χρόνος, ο ανταγωνισμός που υφίσταται στην αγορά καινούργιων αυτοκινήτων εμπεριέχει και ένα στοιχείο ανταγωνισμού μεταξύ ανταλλακτικών.

8. Παραμένει ωστόσο γεγονός ότι ο κύριος οχήματος, ο οποίος σε δεδομένο χρόνο αποφασίζει να επισκευάσει το αμάξωμα του αυτοκινήτου του αντί να αλλάξει μοντέλο, υποχρεούται όντως να αγοράσει (είτε άμεσα, αν επισκευάζει ο ίδιος το αυτοκίνητό του, είτε έμμεσα, μέσω συνεργείου ανήκοντος στο δίκτυο του κατασκευαστή ή μέσω ανεξάρτητου συνεργείου επισκευών) ένα στοιχείο αμαξώματος που να έχει την ίδια μορφή με το αρχικό τεμάχιο. Κατά συνέπεια, για τους κυρίους οχήματος δεδομένης μάρκας, «σχετική αγορά» είναι η αποτελούμενη από τα στοιχεία αμαξώματος τα οποία πωλεί ο κατασκευαστής του οχήματος και τα στοιχεία που μπορούν να υποκαταστήσουν τα πρώτα, εφόσον αποτελούν αντίγραφα τους.

9. Δεν μπορώ επομένως να υποστηρίξω ούτε τις άλλες απόψεις που επίσης υποστηρίχτηκαν, ότι δηλαδή υπό κρίση αγορά είναι η των ανταλλακτικών αυτοκινήτων εν γένει ή ακόμα η αγορά που έχει αναπτυχθεί γύρω από την κατασκευή και τη συντήρηση των αυτοκινήτων οχημάτων.

10. Επιβάλλεται, άλλωστε, η διαπίστωση ότι πολλά είναι τα επιχειρήματα που βαρύνουν

υπέρ της άποψης ότι ορισμένη αυτοκινητοβιομηχανία κατέχει δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά, και τούτο ανεξάρτητα από τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας που έχει ενδεχομένως αποκτήσει.

11. Πράγματι, ο πρώτος προμηθευτής που έρχεται στο νου του ενδιαφερόμενου αγοραστή είναι το δίκτυο διανομής της οικείας αυτοκινητοβιομηχανίας, εφόσον είναι βέβαιο ότι εκεί θα βρει αμέσως ή σύντομα το ανταλλακτικό το οποίο ψάχνει. Οι αυτοκινητοβιομηχανίες ορισμένης χώρας διατηρούν, σ' αυτήν τουλάχιστον τη χώρα, αρκετά πυκνό δίκτυο διανομής. Εξάλλου, η εγγύηση του κατασκευαστή εξαρτάται από τη χρησιμοποίηση των λεγομένων γνησίων ανταλλακτικών, των οποίων την εμπορία ελέγχει ο ίδιος. Σήμερα που οι κατασκευαστές παρέχουν εγγύηση κατά της σκουριάς μέχρι και έξι ετών, το στοιχείο αυτό δεν είναι καθόλου αμελητέο. Οι ανεξάρτητοι κατασκευαστές, από την άλλη πλευρά, φτάνουν στην αγορά με κάποια καθυστέρηση αφότου κυκλοφορήσει ένα νέο μοντέλο, εφόσον τους χρειάζεται κάποιος χρόνος για να χρησιμοποιήσουν την τεχνική του «reverse-engineering», που τους παρέχει τη δυνατότητα να παραγάγουν αντίγραφα του γνησίου τεμαχίου. Τα τεμάχια τα οποία κατασκευάζουν δεν απολαύουν του γοήτρου το οποίο προσδίδει η επιγραφή «γνήσιο ανταλλακτικό», τα δε σημεία πωλήσεώς τους είναι λιγότερο γνωστά.

12. Στην υπό κρίση περίπτωση όμως δεν νομίζω ότι είναι απαραίτητο να αποδειχθεί πλήρως αν ορισμένη αυτοκινητοβιομηχανία κατέχει δεσπόζουσα θέση, έστω και χωρίς τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας που κατέχει. Και τούτο διότι η κατάσταση στην οποία αναφέρεται το εθνικό δικαστήριο αφορά στοιχείο αμαξώματος του οποίου ο κατασκευαστής κατέχει πράγματι κατατεθειμένο υπόδειγμα.

13. Βέβαια, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η απλή κατοχή δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι ο δικαιούχος του κατέχει δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 86. Στις υποθέσεις *Sirena* και *Deutsche Grammophon*¹, το Δικαστήριο δέχτηκε πράγματι ότι, για να κατέχει δεσπόζουσα θέση, ο δικαιούχος δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας έπρεπε να έχει την εξουσία να παρεμποδίζει τη διατήρηση πραγματικού ανταγωνισμού επί σημαντικού τμήματος της υπό κρίση αγοράς, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της ενδεχόμενης ύπαρξης παραγωγών ή διανομμένων που εκποιούν ομοειδή εμπορεύματα ή υποκατάστατα αυτών, καθώς και της θέσης που κατέχουν αυτοί.

14. Αντιθέτως, εν προκειμένω, τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας αναφέρονται σε τεμάχια αμαξώματος αυτοκινήτου οχήματος, υποκατάστατα δε αυτών είναι μόνον εκείνα που έχουν ακριβώς την ίδια μορφή με τα τεμάχια που κατασκευάζει η οικεία αυτοκινητοβιομηχανία. Όπως όμως ορθώς παρατήρησε η Επιτροπή, στην εξεταζόμενη εδώ περίπτωση, δεν υπάρχουν υποκατάστατα προϊόντα που να μην προσβάλλουν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που κατέχει η οικεία αυτοκινητοβιομηχανία. Επομένως, από τη στιγμή που ο δικαιούχος επικαλείται τα εκ του κατατεθειμένου υποδείγματος δικαιώματά του, με αποτέλεσμα να εμποδίζει πλέον την παραγωγή υποκαταστάτων, η οικεία αυτοκινητοβιομηχανία κατέχει αναμφίβολα δεσπόζουσα θέση στην αγορά των ανταλλακτικών αμαξωμάτων των οποίων έχει καταθέσει το υπόδειγμα, η οποία αποτελεί, σε τελευταία ανάλυση, εδώ τη « σχετική αγορά ».

15. Ενόψει όλων των προεκτεθεισών σκέψεων, σας προτείνω να δώσετε στο πρώτο ερώτημα του High Court του Λονδίνου την εξής απάντηση:

1 — Υπόθεση 40/70, *Sirena* κατά *Eda*, Rec. 1971, σ. 69, σκέψη 16· υπόθεση 78/70, *Deutsche Grammophon* κατά *Metro*, Rec. 1971, σ. 487, σκέψη 16.

« Αν μια σημαντική αυτοκινητοβιομηχανία είναι δικαιούχος κατατεθειμένων υποδειγμάτων αισθητικής μορφής, τα οποία σύμφωνα με το δίκαιο κράτους μέλους, της παρέχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να κατασκευάζει και να εισάγει ανταλλακτικά αμαξωμάτων που είναι αναγκαία για την πραγματοποίηση επισκευών στα αμαξώματα αυτοκινήτων δικής της κατασκευής (και εφόσον τα εν λόγω ανταλλακτικά δεν είναι αντικαταστατά από ανταλλακτικά οποιουδήποτε άλλου υποδείγματος), η αυτοκινητοβιομηχανία αυτή κατέχει δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ, τόσο λόγω του αποκλειστικού της αυτού δικαιώματος, όσο και λόγω αδυναμίας του καταναλωτή να προσφύγει σε υποκατάστατο. »

Επί του δευτέρου ερωτήματος

16. Το High Court ερωτά, δεύτερον, αν η εν λόγω αυτοκινητοβιομηχανία εκμεταλλεύεται, εκ πρώτης όψεως, καταχρηστικά τη δεσπόζουσα θέση την οποία κατέχει, σε περίπτωση που αρνείται να παραχωρήσει σε τρίτους την άδεια να προμηθεύουν τέτοια ανταλλακτικά αμαξωμάτων, όταν οι τρίτοι αυτοί διατίθενται να καταβάλλουν εύλογα δικαιώματα εκμεταλλεύσεως για όλα τα είδη που παλούν βάσει αυτής της άδειας (δικαιώματα εκμεταλλεύσεως που να αντιπροσωπεύουν αμοιβή δίκαιη και εύλογη με βάση την αξία του υποδείγματος και τις λοιπές συντρέχουσες περιστάσεις και που θα προσδιοριστούν με διαιτησία ή με όποιον άλλο τρόπο ορίζει το εθνικό δικαστήριο).

17. Με το δεύτερο αυτό ερώτημα ερωτάται δηλαδή κατ' ουσίαν αν το απλό γεγονός ότι είναι κανείς δικαιούχος κατατεθειμένου υποδείγματος ορισμένου ανταλλακτικού και ότι ασκεί τα αποκλειστικά δικαιώματα που συναρτώνται προς αυτό συνιστά, αυτό καθαυτό, από πλευράς της οικείας αυτοκινητοβιομηχανίας, καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, η οποία μπορεί να παύσει να υφίσταται με την παραχώρηση αδειών εκμεταλλεύσεως σε τρίτους.

18. Όπως όμως μόλις είδαμε, σε σχέση με το πρώτο ερώτημα, η κατοχή κατατεθειμένου υποδείγματος δεν αρκεί καν για να δημιουργήσει αυτομάτως και σε κάθε περίπτωση δεσπόζουσα θέση. Κατά μείζονα λόγο, δεν μπορεί να συνιστά, αυτή καθαυτή, καταχρηστική εκμετάλλευση μιας τέτοιας θέσης.

19. Η νομολογία του Δικαστηρίου δεν αφήνει περιθώρια αμφιβολίας εν προκειμένω. Ήδη με την απόφαση της 29ης Φεβρουαρίου 1968 στην υπόθεση 24/67, Parke-Davis κατά Probel, Centrafarm κλπ. (Rec. 1968, σ. 81, 110), το Δικαστήριο έκρινε ότι:

« για να ισχύσει η απαγόρευση (του άρθρου 86), πρέπει να συντρέχουν τρία στοιχεία: η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης, η καταχρηστική εκμετάλλευση αυτής και η δυνατότητα επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών·

μολοντί το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας παρέχει στον κάτοχό του ειδική προστασία εντός ορισμένου κράτους, αυτό δεν σημαίνει ότι η άσκηση των εξ αυτού δικαιωμάτων συνεπάγεται και συνδρομή των τριών ως άνω στοιχείων·

αυτό μπορεί να συμβαίνει μόνον αν η *χρήση* του διπλώματος ευρεσιτεχνίας *εκφυλιστεί* σε καταχρηστική εκμετάλλευση της προστασίας αυτής ».

20. Πιο κάτω, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι:

« δεδομένου ότι το δίκαιο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας εξαρτάται επί του παρόντος μόνο από την εθνική νομοθεσία, μόνο η χρήση του ενδέχεται να ενδιαφέρει το κοινοτικό δίκαιο *στην περίπτωση κατά την οποία η χρήση αυτή συμβάλλει σε δεσπόζουσα θέση*, της οποίας η *καταχρηστική εκμετάλλευση* δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών ».

21. Η απλή κατοχή, επομένως, δικαιώματος βιομηχανικής ή εμπορικής ιδιοκτησίας (και η άσκηση των αντιστοιχών εξουσιών, χωρίς τις οποίες η κατάθεση του υποδείγματος θα εστειρείτο κάθε πρακτικής σημασίας) δεν συνιστά καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης. Απαιτείται η συνδρομή επιπλέον στοιχείων.

22. Ας θυμηθούμε ότι στην υπόθεση Pharmop κατά Hoechst², το Δικαστήριο είχε ερωτηθεί αν ο κανόνας της αναλώσεως των αποκλειστικών δικαιωμάτων ίσχυε και όταν η εισαγωγή και διάθεση προς πώληση αφορούσε όχι προϊόν νομίμως διατιθέμενο στην αγορά άλλου κράτους μέλους από τον ίδιο το δικαιούχο του δικαιώματος, με τη συναίνεσή του, ή από πρόσωπο συνδεδεμένο προς αυτόν με δεσμούς νομικής ή οικονομικής εξαρτήσεως, αλλά προϊόν κατασκευαζόμενο στο κράτος μέλος εξαγωγής από τον κάτοχο *δεσμευτικής άδειας εκμεταλλεύσεως* αφορώσας παράλληλο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας κατεχόμενο από το δικαιούχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας στο κράτος μέλος εισαγωγής.

23. Το Δικαστήριο τόνισε σχετικώς ότι:

« όταν οι αρμόδιες αρχές κράτους μέλους, όπως εν προκειμένω, χορηγούν σε τρίτο μια δεσμευτική άδεια εκμεταλλεύσεως, επιτρέποντάς του να διενεργεί πράξεις παρασκευής και εμπορίας τις οποίες ο κάτοχος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας θα είχε κανονικά την εξουσία να απαγορεύσει, δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι ο τελευταίος έχει δώσει τη συναίνεσή του για πράξεις που έχουν συντελεστεί από τον εν λόγω τρίτο. Πράγματι, ο κάτοχος διπλώματος ευρεσιτεχνίας χάνει, μετά από τέτοιο μέτρο, την εξουσία να αποφασίζει ελεύθερα για τους όρους υπό τους οποίους διαθέτει στο εμπόριο το προϊόν του ».

2 — Απόφαση της 9ης Ιουλίου 1985 στην υπόθεση 19/84, Συλλογή 1985, σ. 2281, ίδιας σ. 1168.

24. Το Δικαστήριο συνέχισε το συλλογισμό του υπενθυμίζοντας την πάγια νομολογία του, κατά την οποία:

« το ουσιαστικό περιεχόμενο του δικαιώματος ευρεσιτεχνίας έγκειται κυρίως στο ότι απονέμεται στον εφευρέτη το αποκλειστικό δικαίωμα να θέτει πρώτος σε κυκλοφορία το εν λόγω προϊόν ώστε να μπορεί να ανταμείβεται για τη προσπάθειά του ως εφευρέτη »,

συμπεραίνοντας ότι:

« επομένως, για την εξασφάλιση του ουσιαστικού περιεχομένου των αποκλειστικών δικαιωμάτων που απορρέουν από την ευρεσιτεχνία του, είναι αναγκαίο να επιτρέπεται στον κάτοχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας να αντιτάσσεται στην εισαγωγή και στην εμπορία προϊόντων που έχουν παρασκευαστεί στο πλαίσιο δεσμευτικής άδειας εκμεταλλεύσεως ».

25. Στην ίδια αυτή απόφαση, το Δικαστήριο διευκρίνισε ακόμη ότι δεν είχε σημασία αν το κράτος μέλος που χορήγησε τη δεσμευτική άδεια εκμεταλλεύσεως προέβλεψε ή όχι την καταβολή δικαιωμάτων στον κάτοχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας και αν αυτός δέχτηκε ή όχι να τα εισπράξει (σκέψεις 28 έως 30 της απόφασης Pharmon κατά Hoechst).

26. Διακυβεύεται ομοίως το ουσιαστικό περιεχόμενο των αποκλειστικών δικαιωμάτων που απορρέουν από κατατεθειμένο υπόδειγμα στην περίπτωση κατά την οποία το υπόδειγμα έχει κατατεθεί σε μία χώρα, της οποίας οι αρμόδιες αρχές χορηγούν δεσμευτική άδεια. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο οι πλείστες των εθνικών νομοθεσιών προβλέπουν τη δυνατότητα επιβολής δεσμευτικής άδειας μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως είναι η μη χρησιμοποίηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, το δημόσιο συμφέρον ή η δημόσια υγεία ή οι ανάγκες της εθνικής άμυνας.

27. Τέλος, απ' όλα αυτά προκύπτει ότι ο δικαιούχος κατατεθειμένου υποδείγματος θα εστερευέτο επίσης του ουσιαστικού περιεχομένου του δικαιώματός του, αν ήταν υποχρεωμένος να παραχωρεί άδεια εκμεταλλεύσεως σε κάθε πρόσωπο που θα του το ζητούσε προτείνοντάς του ταυτόχρονα να καταβάλει εύλογα δικαιώματα.

28. Η άρνηση παραχωρήσεως αδειας εκμεταλλεύσεως, η οποία αποτελεί απλή άσκηση του εκ του κατατεθειμένου υποδείγματος δικαιώματος, δεν μπορεί, επομένως, να συνιστά αφεαυτής καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης. Πρέπει να συντρέξει, παράλληλα με τη δεσπόζουσα θέση και το δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, και κάποιο πρόσθετο στοιχείο. Το στοιχείο αυτό ενδέχεται να συνίσταται, παραδείγματος χάρη, σε όρους πώλησεως που εισάγουν διακρίσεις (π. χ. μη παράδοση ανταλλακτικών σε ανεξάρτητα συνεργεία επισκευής), στην παύση κατασκευής ανταλλακτικών ορισμένου τύπου αυτοκινήτου που έχει παύσει να παράγεται, ενώ εξακολουθούν να βρίσκονται σε κυκλοφορία πολλά οχήματα του τύπου αυτού. Η περίπτωση όμως την οποία έχω κυρίως κατά νουν είναι η της επιβολής « μη δικαίων τιμών » κατά την έννοια του άρθρου 86, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο α). Αυτό άλλωστε υποστηρίζει η εταιρία Veng, ότι δηλαδή τα εμπρόσθια αλεξιβόρβορα των αυτοκινήτων Volvo σειράς 200 πωλούνται από τους αντιπροσώπους της μάρκας σε υπερβολικά υψηλές τιμές.

29. Σε περίπτωση προδικαστικής παραπομπής, μόνο το δικαστήριο που έχει επιληφθεί της κύριας διαφοράς είναι σε θέση να επιλύσει το ζήτημα αυτό.

30. Αν υποθεθεί ότι οι τιμές της Volvo είναι πράγματι « μη δίκαιες », σημαίνει άραγε αυτό, όπως φαίνεται να θεωρεί η Επιτροπή, ότι το δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας « χρησιμοποιήθηκε ως όργανο καταχρηστικής εκμε-

ταλλεύσεως» δεσπόζουσας θέσης (κατά την έννοια της απόφασης Hoffmann-La Roche κατά Centrafarm, σκέψη 16³); Αν η έκφραση αυτή γίνει αντιληπτή υπό την έννοια ότι «παίζει ένα ρόλο στο πλαίσιο της καταχρηστικής εκμετάλλευσης», αυτό ενδέχεται να αληθεύει, εφόσον χωρίς το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ή το κατατεθειμένο υπόδειγμα η αυτοκινητοβιομηχανία δεν θα μπορούσε πιθανότατα να επιβάλει υπερβολικές τιμές. Νομίζω ωστόσο ότι η άσκηση του δικαιώματος βιομηχανικής ιδιοκτησίας χρησιμοποιείται μάλλον προς εγκαθίδρυση ή προς ενίσχυση της *δεσπόζουσας θέσης* της επιχείρησης (η απόφαση Parke-Davis χρησιμοποιεί την έκφραση «συμβάλλει στη δεσπόζουσα θέση») και ότι δεν μπορεί επ' ουδενί λόγω να στοιχειοθετεί αφεαυτής την καταχρηστική της εκμετάλλευση. Αυτό όμως ακριβώς ερωτάται με το (δεύτερο) ερώτημα του High Court.

31. Μου φαίνεται, αντιθέτως, δυνατόν, εάν συντρέχει καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης πραγματοποιούμενη σε συνδυασμό προς δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, η αρμόδια εθνική αρχή (κατά το μέτρο που έχει την εξουσία) ή η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (βάσει του άρθρου 3 του κανονισμού 17) να επιβάλει μία ή περισσότερες δεσμευτικές άδειες στο δικαιούχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή του κατατεθειμένου υποδείγματος, αν κρίνει ότι αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος για να τεθεί τέρμα στην καταχρηστική εκμετάλλευση.

32. Ας επανέλθουμε όμως για λίγο στο ζήτημα των υπερβολικών τιμών. Στην απόφαση Parke-Davis (όπ. π.) το Δικαστήριο δέχτηκε ότι η υψηλότερη τιμή του προϊόντος που καλύπτεται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας έναντι εκείνου που δεν καλύπτεται δεν συνιστά κατ' ανάγκη καταχρηστική εκμετάλλευση. Αυτό φαίνεται να σημαίνει ότι «ο εφευρέτης» έχει το δικαίωμα, πέρα από το κυρίως κόστος παραγωγής και ένα εύλογο περιθώριο εμπορικού κέρδους, να καλύψει και τα έξοδα του για έρευνα και ανάπτυξη.

33. Όσον αφορά τα στοιχεία αμαξώματος που πωλούνται ως ανταλλακτικά, το πρόβλημα εμφανίζεται υπό ειδικό πρίσμα, εφόσον μέρος των εξόδων αυτών έχει πιθανότατα ήδη ανακτηθεί κατά την πώληση των καινούργιων αυτοκινήτων. Δεν διακρίνω πάντως καταρχήν κανένα λόγο για τον οποίο η αυτοκινητοβιομηχανία δεν θα μπορούσε να καταλείψει αυτή την απόσβεση ταυτόχρονα στα καινούργια αυτοκίνητα και στα ανταλλακτικά, υπό τον όρον ότι αυτή η κατανομή θα γινόταν δίκαια. Κατά πόσον δε είναι δίκαια εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να το ελέγξει. Αν ανταλλακτικά αμαξωμάτων μια μεγάλη αυτοκινητοβιομηχανία, είναι πράγματι γεγονός ότι οι τιμές των τεμαχίων αμαξωμάτων καθορίζονται σε πολύ υψηλό επίπεδο.

34. Ας σημειώσω, τέλος, ότι, αν ήθελε προκύψει ότι η μονοπωλιακή θέση της οποίας απολαύουν οι αυτοκινητοβιομηχανίες σχετικά με τα καλυπτόμενα από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ανταλλακτικά τους τις οδηγεί συχνά σε κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης τους ή αν ήθελε κριθεί ότι ο πειρασμός μιας τέτοιας κατάχρησης είναι πολύ ισχυρός, θα μπορούσαν προφανώς οι εθνικοί νομοθέτες ή ακόμη και ο κοινοτικός νομοθέτης (με εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών) να διαρρυθμίσουν τα υπό κρίση αποκλειστικά δικαιώματα κατά τον τρόπο που θα έκριναν προσφορότερο.

35. Ως προς το συγκεκριμένο ερώτημα που υπέβαλε το High Court of Justice, σας προτείνω να απαντήσετε ως εξής:

«Το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΟΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η άρνηση του δικαιούχου κατατεθειμένου υποδείγματος έναντι καταβολής ευλόγων δικαιωμάτων δεν

3 — Απόφαση της 23ης Μαΐου 1978 στην υπόθεση 102/77, Rec. 1978, σ. 1139, ιδίως σ. 1168.

συνιστά, αυτή καθαυτή, καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, δεδομένου ότι η άρνηση αυτή δεν είναι τίποτε άλλο από τη συνέπεια της άσκησης του εκ του κατατεθειμένου υποδείγματος δικαιώματος. »

37. Μετά τη διαπίστωση ότι η άρνηση παραχώρησης αδείας εκμεταλλεύσεως δεν συνιστά από μόνη της καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, το τρίτο ερώτημα καθίσταται χωρίς αντικείμενο.

Επί του τρίτου ερωτήματος

36. Το τρίτο ερώτημα που υπέβαλε το High Court of Justice έχει ως εξής:

« Μπορεί μια τέτοια καταχρηστική εκμετάλλευση να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών κατά την έννοια του άρθρου 86 λόγω του ότι ο αιτών την άδεια εκμεταλλεύσεως εμποδίζεται βάσει αυτής να εισάγει ανταλλακτικά αμαξωμάτων από άλλο κράτος μέλος; »

38. Τι θα συνέβαινε όμως ως προς τον επηρεασμό του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών, αν ο δικαιούχος του κατατεθειμένου υποδείγματος εκμεταλλεόταν καταχρηστικά τη δεσπόζουσα θέση του, καθορίζοντας, π. χ., μη δίκαιες τιμές πωλήσεως;

39. Όπως και η Επιτροπή, φρονώ ότι σε τέτοιες περιπτώσεις εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξετάσει αν η επιχείρηση που εκμεταλλεύεται καταχρηστικά τη δεσπόζουσα θέση της εισάγει τα επίμαχα ανταλλακτικά από ένα κράτος μέλος σε άλλο.

Συμπέρασμα

40. Σας προτείνω επομένως να απαντήσετε ως εξής στα τρία ερωτήματα που υπέβαλε το High Court of Justice:

« 1) Αν μια σημαντική αυτοκινητοβιομηχανία είναι δικαιούχος κατατεθειμένων υποδειγμάτων αισθητικής μορφής, τα οποία, σύμφωνα με το δίκαιο κράτους μέλους, της παρέχουν το αποκλειστικό δικαίωμα να κατασκευάζει και να εισάγει ανταλλακτικά αμαξωμάτων που είναι αναγκαία για την πραγματοποίηση επισκευών στα αμαξώματα αυτοκινήτων δικής της κατασκευής (και εφόσον τα εν λόγω ανταλλακτικά δεν είναι αντικαταστατά από ανταλλακτικά οποιουδήποτε άλλου υποδείγματος), η αυτοκινητοβιομηχανία αυτή κατέχει δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ, τόσο λόγω του αποκλειστικού της αυτού δικαιώματος, όσο και λόγω αδυναμίας του καταναλωτή να προσφύγει σε υποκατάστατο.

2) Το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΟΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η άρνηση του δικαιούχου κατατεθειμένου υποδείγματος έναντι καταβολής ευλόγων

δικαιωμάτων δεν συνιστά, αυτή καθαυτή, καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, δεδομένου ότι η άρνηση αυτή δεν είναι τίποτε άλλο από τη συνέπεια της άσκησης του εκ του κατατεθειμένου υποδείγματος δικαιώματος.

- 3) Ενόψει της απάντησης που δίνεται στο δεύτερο ερώτημα, το τρίτο ερώτημα καθίσταται χωρίς αντικείμενο. »